Сборник съдебна практика

РЕШЕНИЕ НА СЪДА (девети състав)

2 февруари 2023 година*

„Преюдициално запитване — Защита на потребителите — Директива 93/13/ЕИО — Неравноправни клаузи в потребителските договори — Член 5 — Задължение за съставяне на договорните клаузи на ясен и разбираем език — Директива 2005/29/ЕО — Нелоялни търговски практики от страна на търговци към потребители — Член 3 — Приложно поле — Член 7 — Заблуждаващо бездействие — Член 13 — Санкции — Договори за застраховка „Живот“, свързани с дялове в инвестиционни фондове, наричани „unit-linked“ — Информация относно естеството и структурирането на застрахователния продукт и свързаните с него рискове — Заблуждаващи типови договори — Отговорен субект — Правни последици“

По дело C-208/21

с предмет преюдициално запитване, отправено на основание член 267 ДФЕС от Sąd Rejonowy dla Warszawy-Woli w Warszawie (Районен съд Варшава-Вола, Варшава, Полша) с акт от 1 юни 2020 г., постъпил в Съда на 23 март 2021 г., в рамките на производство по дело

K. D.

срещу

Towarzystwo Ubezpieczeń Ż S.A.,

СЪДЪТ (девети състав),

състоящ се от: L. S. Rossi (докладчик), председател на състава, J.-C. Bonichot и S. Rodin, съдии,

генерален адвокат: N. Emiliou,

секретар: A. Calot Escobar,

предвид изложеното в писмената фаза на производството,

като има предвид становищата, представени:

– за Towarzystwo Ubezpieczeń Ż S.A., от A. Ciechowicz-Jaworska и B. Ślażyński, radcy prawni,

– за полското правителство, от B. Majczyna, в качеството на представител,

* Език на производството: полски.

– за чешкото правителство, от S. Šindelková, M. Smolek и J. Vláčil, в качеството на представители,

– за италианското правителство, от G. Palmieri, в качеството на представител, подпомагана от G. Santini, avvocato dello stato,

– за Европейската комисия, от S. L. Kalėda и N. Ruiz García, в качеството на представители,

предвид решението, взето след изслушване на генералния адвокат, делото да бъде разгледано без представяне на заключение,

постанови настоящото

Решение

1 Преюдициалното запитване се отнася до тълкуването на член 5 от Директива 93/13/ЕИО на Съвета от 5 април 1993 година относно неравноправните клаузи в потребителските договори (ОВ L 95, 1993 г., стр. 29; Специално издание на български език, 2007 г., глава 15, том 2, стр. 273) и член 2, буква г) и член 3, параграфи 1 и 2 от Директива 2005/29/ЕО на Европейския парламент и на Съвета от 11 май 2005 година относно нелоялни търговски практики от страна на търговци към потребители на вътрешния пазар и изменение на Директива 84/450/ЕИО на Съвета, Директиви 97/7/ЕО, 98/27/ЕО и 2002/65/ЕО на Европейския парламент и на Съвета, и Регламент (ЕО) № 2006/2004 на Европейския парламент и на Съвета („Директива за нелоялни търговски практики“) (ОВ L 149, 2005 г., стр. 22; Специално издание на български език, 2007 г., глава 15, том 14, стр. 260).

2 Запитването е отправено в рамките на спор между K. D. и Towarzystwo Ubezpieczeń Ż S.A. (наричано по-нататък „TUŻ“) по повод възстановяването на застрахователни премии, платени по договор за групова застраховка „Живот“, свързан с дялове в инвестиционен фонд (наричан по-нататък „договорът за групова застраховка unit-linked“), към който K. D. се е присъединила.

Правна уредба

Правото на Съюза

Директива 93/13

3 Член 5 от Директива 93/13 предвижда:

„При договори, в които всички или определени клаузи се предлагат на потребителя в писмен вид, тези условия се съставят на ясен и разбираем език. […]“.

Директива 2002/83/ЕО

4 Член 36 от Директива 2002/83/ЕО на Европейския парламент и на Съвета от 5 ноември 2002 година относно животозастраховането (ОВ L 345, 2002 г., стр. 1; Специално издание на български език, 2007 г., глава 6, том 4, стр. 192), отменена и заменена, считано от 1 януари 2016 г., с Директива 2009/138/ЕО на Европейския парламент и на Съвета от 25 ноември 2009 година относно започването и упражняването на застрахователна и презастрахователна дейност (Платежоспособност II) (ОВ L 335, 2009 г., стр. 1), изменена с Директива 2013/58/ЕС на Европейския парламент и на Съвета от 11 декември 2013 г. (ОВ L 341, 2013 г., стр. 1) (наричана по-нататък „Директива 2009/138“), в параграф 1 е предвиждал:

„Преди да бъде сключен договорът, на титуляря на полица се предоставя най-малко информацията, включена в приложение III, част А“.

Директива 2005/29

5 Съображения 7 и 9 от Директива 2005/29 гласят:

„(7) Тази директива урежда търговски практики, пряко свързани с въздействието върху вземане на решения от потребителя отнасящи се до продукти. […]

[…]

(9) Тази директива не накърнява индивидуалното право на иск на лицата увредени от нелоялни търговски практики. Тя не накърнява също и законодателството на Общността и националното законодателство в областта на облигационното право […]. Финансовите услуги и недвижимите имоти, поради тяхната сложност и присъщ висок риск, се нуждаят от подробни изисквания, включително и положителни задължения за търговците. По тази причина, в областта на финансовите услуги и недвижимите имоти, настоящата директива не засяга правото на държавите членки да отидат извън нейните разпоредби, за да защитят икономическите интереси на потребителите. […]“.

6 Съгласно член 2 от тази директива:

„За целите на настоящата директива:

[…]

б) „търговец“ означава всяко физическо или юридическо лице което, по смисъла на търговските практики обхванати от тази директива, осъществява дейност с предмет свързан с неговото занятие, работа или професия или всяко лице което действа от името и/или за сметка на търговеца;

в) „продукт“ означава всички стоки или услуги, включително недвижимо имущество, права и задължения;

г) „търговски практики от търговците към потребителите“ (наричани по-долу за краткост „търговски практики“) са всяко действие, бездействие[,] поведение или представяне, търговски съобщения, включително реклама и маркетинг, извършвани от търговец, пряко свързан с производството, продажба или доставка на стока до потребители;

[…]“.

7 Член 3, параграфи 1 и 2 от същата директива гласи:

„1. Настоящата директива се прилага по отношение на нелоялни търговски практики от страна на търговците към потребителите, съгласно разпоредбата на член 5, преди, по време на и след търговска сделка във връзка със стока.

2. Настоящата директива не противоречи на облигационното право, и по-специално на правилата относно действителност, сключване или последиците на договора“.

8 Съгласно член 5 от същата директива:

„1. Забраняват се нелоялните търговски практики.

[…]

4. По-специално търговските практики са нелоялни, когато:

а) са заблуждаващи по смисъла на членове 6 и 7,

или

б) са агресивни по смисъла на членове 8 и 9.

[…]“.

9 Съгласно член 7 от Директива 2005/29:

„1. Заблуждаваща е тази търговска практика, която във фактически контекст, отчитайки всички характеристики и обстоятелства и ограниченията на средството за комуникация, пропуска съществена информация, необходима на средния потребител съгласно контекста, за да вземе [информирано] решение за сделка[,] и следователно подтиква или е възможно да подтикне средния потребител да вземе решение за сделка, което в противен случай не би взел.

2. Заблуждаващо бездействие е също и търговска практика при която [като се отчитат аспектите], описани в параграф 1, търговецът укрива или предоставя по неясен, неразбираем, двусмислен или несвоевременен начин такава съществена информация по смисъла на [посочения параграф], или когато пропуска да [посочи] целта на търговската практика, ако вече не е ясна от контекста, и когато, и в двата случая това подтиква или е възможно да подтикне средния потребител да вземе решение за сделка, което в противен случай не би взел.

[…]

5. Изисквания за предоставяне на информация, установени в законодателството на Общността във връзка с търговски съобщения, включително реклама или продажби, неизчерпателен списък от които се съдържа в приложение II, се считат за съществени“.

10 Член 11, параграф 1, първа алинея от тази директива гласи:

„Държавите членки осигуряват достатъчни и резултатни средства за борба срещу нелоялни търговски практики, с оглед постигане на съответствие с разпоредбите на настоящата директива в интерес на потребителите“.

11 Член 13 от посочената директива предвижда:

„Държавите членки определят санкциите за нарушения на националните разпоредби, приети в изпълнение на настоящата директива и предприемат всички необходими мерки, за да гарантират тяхното изпълнение. Санкциите трябва да бъдат ефективни, съразмерни и разубеждаващи“.

12 Съгласно приложение II към тази директива сред информацията, която се счита за съществена по смисъла на посочения член 7, е информацията, посочена в член 36, параграф 1 от Директива 2002/83.

13 Директива 2005/29 е изменена с Директива (ЕС) 2019/2161 на Европейския парламент и на Съвета от 27 ноември 2019 г. (ОВ L 328, 2019 г., стр. 7). С последната директива, чийто срок за транспониране съгласно член 7, параграф 1 от нея изтича на 28 ноември 2021 г., в Директива 2005/29 се добавя член 11a, който гласи:

„1. Потребители, пострадали от нелоялни търговски практики, имат достъп до пропорционални и ефективни правни средства за защита, включително обезщетение за претърпени от потребителя вреди, и когато е уместно — до намаляване на цената или прекратяване на договора. Държавите членки могат да определят условията за прилагането и последиците от тези правни средства за зашита. Държавите членки могат да вземат под внимание, когато е целесъобразно, тежестта и естеството на нелоялната търговска практика, претърпените от потребителя вреди и други относими обстоятелства.

2. Тези правни средства за защита не засягат прилагането на други такива, предоставени на потребителите съгласно правото на Съюза или съгласно националното право“.

Полското право

14 Директива 2005/29 е транспонирана в полското право с Ustawa o przeciwdziałaniu nieuczciwym praktykom rynkowym (Закон срещу нелоялните търговски практики) от 23 август 2007 г. (Dz. U. бр. 171, позиция 1206). Член 12, параграф 1 от този закон в редакцията му, приложима към фактите по спора в главното производство, гласи:

„В случай на нелоялна търговска практика потребителят, чийто интерес е застрашен или увреден, може да поиска:

[…]

4) обезщетение за причинени вреди въз основа на общите принципи, като по-специално договорът се разваля със задължение за взаимно възстановяване на престациите и търговецът възстановява разходите, свързани с покупката на продукта; […]“.

Спорът в главното производство и преюдициалните въпроси

15 С декларация, считано от 10 януари 2012 г., K. D. се присъединява като застраховано лице за период от петнадесет години към договор за групова застраховка unit-linked, сключен между TUŻ, застрахователно предприятие, и Y, банка, като титуляр на полицата.

16 Предмет на договора е събирането на изплащаните месечно от застрахованите лица застрахователни премии и тяхното инвестиране чрез инвестиционен фонд, чийто капитал се формира от тези премии. След преобразуване в дялове на инвестиционния фонд сумата, съответстваща на посочените премии, се инвестира в ценни книжа, издадени от инвестиционно дружество (наричани по-нататък „основните активи на договора за групова застраховка unit-linked“), чиято стойност се изчислява въз основа на индекс.

17 В замяна на това TUŻ се задължава да изплаща обезщетение, ако застрахованият почине или доживее до края на периода на покритието. Размерът на това обезщетение не трябва да бъде по-нисък от номиналната стойност на платените от застрахованото лице премии, увеличена с всяка положителна промяна в стойността на дяловете от инвестиционния фонд. За сметка на това при прекратяване на застрахователния договор преди края на срока му на действие TUŻ се задължава да възстанови на застрахования сума, равна на актуализираната стойност на неговите дялове в инвестиционния фонд, след приспадане на ликвидационна такса.

18 Договорът за групова застраховка unit-linked се урежда от общи условия за застраховане, таблица на разходите и таваните на премиите и правилника за инвестиционния фонд, които представляват стандартни договорни клаузи, изготвени от TUŻ. Тези документи не уточняват правилата, по които се урежда преобразуването на месечните премии в дялове от инвестиционния фонд и по които се оценяват тези дялове, нетния актив на целия фонд и ценните книжа, в които се влагат средствата на фонда, нито метода за изчисляване на стойността на индекса, на който се основават плащанията по тези ценни книжа. В правилника на инвестиционния фонд обаче се посочва, че инвестицията е изложена по-специално на кредитния риск на емитента на посочените ценни книжа, както и на риска от загуба на част от платените премии в случай на предсрочно прекратяване на договора.

19 Предлагането на договора за групова застраховка unit-linked на потребителите се извършва и управлява от банка Y, която получава комисиона от TUŻ за своето участие. Въпреки че не е участвала в изготвянето на застрахователния продукт, който е изцяло изготвен от TUŻ, Y е обучила своите служители, на които е възложено да предлагат този продукт, и за тази цел е изработила материали за обучение, утвърдени от TUŻ.

20 В случая присъединяването на K. D. към договора за групова застраховка unit-linked е извършено с посредничеството на служител на Y, който според K. D. ѝ представил разглеждания застрахователен продукт като инвестиционен продукт, предлагащ гарантиран капитал след изтичане на срока на действие на този договор. Офертата за присъединяване се основава на общите условия на застраховката и правилника на инвестиционния фонд, съставени от TUŻ, които са предадени на K. D. от служителя на Y.

21 След като узнава, че стойността на дяловете ѝ в инвестиционния фонд е значително по-ниска от размера на застрахователните премии, които изплаща, с писмо от 4 април 2017 г. K. D. разваля договора си за застраховка и иска от TUŻ да ѝ възстанови всички застрахователни премии. С писмо от 25 април 2017 г. TUŻ отказва да удовлетвори това искане.

22 С иск, предявен на 10 януари 2018 г. пред Sąd Rejonowy dla Warszawy-Woli w Warszawie (Районен съд Варшава-Вола, Варшава, Полша), който е запитващата юрисдикция, K. D. е поискала TUŻ да бъде осъдено да ѝ заплати сума, съответстваща по същество на разликата между откупната стойност на застрахователния договор към датата на развалянето му, възлизаща, след приспадане на ликвидационните разходи, на около една трета от платените от K. D. застрахователни премии, и всички тези премии.

23 В подкрепа на иска си K. D. изтъква няколко основания, по-специално за нищожност на волеизявлението ѝ за присъединяване към договора за групова застраховка unit-linked и за прилагане от TUŻ на нелоялна търговска практика, състояща се в продажбата на продукти, които не са подходящи за нуждите на потребителя, и в предоставянето на заблуждаваща информация при присъединяването към договора. В подкрепа на тези основания K. D. по същество твърди, че стандартните договорни клаузи на посочения договор съдържат неясни, неточни и следователно заблуждаващи разпоредби, които не позволяват на потребителя да определи естеството и структурирането на предлагания застрахователен продукт и свързаните с него рискове.

24 TUŻ изтъква, че твърдените от K. D. нелоялни практики се отнасят до процеса на продажба на застрахователния продукт, който Y е извършила в рамките на икономическата си дейност, за своя сметка и от свое име. Освен това TUŻ твърди, че е изпълнило задълженията си за предоставяне на информация, тъй като цялата информация относно застрахователния продукт се съдържа в документите, получени от K. D. при присъединяването ѝ към договора за групова застраховка unit-linked.

25 Именно в този контекст запитващата юрисдикция иска да се установи как следва да се тълкуват няколко разпоредби на Директиви 2005/29 и 93/13, за да разреши висящия пред нея спор. Тя отбелязва, първо, че съгласно буквалното тълкуване на член 3, параграф 1 във връзка със съображение 7 от Директива 2005/29 понятието „нелоялна търговска практика“ по смисъла на тази директива се отнася единствено до обстоятелствата, свързани със сключването на договора и представянето на продукта на потребителя, а не с по-ранния етап, свързан със самото създаване на продукта и определянето на съдържанието на типовия застрахователен договор.

26 Според запитващата юрисдикция обаче следва да се вземат предвид особеностите на тристранното правоотношение като разглежданото в главното производство. В такова отношение предлагането на застрахователния продукт, създаден от застрахователното предприятие и разпространяван от титуляря на полицата, се основава на изготвен от това застрахователно предприятие типов договор, който определя обхвата съответно на неговите задължения и тези на потребителя.

27 Така, когато такъв типов договор не е съставен по разбираем начин, тъй като не позволява на средния потребител да определи съществените характеристики на предлагания застрахователен продукт, понятието „нелоялна търговска практика“ би могло да се тълкува и като отнасящо се до поведението на търговец, който, макар да не участва в търгуването на

този продукт, е съставил заблуждаващ типов застрахователен договор, който служи за основа на търговско предложение, подготвено и предложено на потребителите от друг търговец.

28 Второ, ако случаят е такъв, се поставя и въпросът дали търговецът, отговорен за тази нелоялна търговска практика, е търговецът, който е изготвил заблуждаващия типов застрахователен договор или този, който е представил на потребителя продукта, основан на типовия договор и който е пряко отговорен за пускането му на пазара, или и двамата търговци трябва да носят отговорност за такава практика.

29 В това отношение запитващата юрисдикция отбелязва, че след като титулярят на полицата е натоварен със задачата да предлага присъединяване към договора за групова застраховка unit-linked и получава на това основание комисиона от застрахователното предприятие и че понятието „търговец“ по смисъла на член 2, буква б) от Директива 2005/29 обозначава и всяко лице, действащо от името и за сметка на търговеца, двамата търговци биха могли да носят отговорност.

30 Трето, запитващата юрисдикция има съмнения дали член 12, параграф 1, точка 4 от Закона срещу нелоялните търговски практики е в съответствие с Директива 2005/29. Тази разпоредба, както е тълкувана от полските съдилища, всъщност позволява да се иска обявяване за недействителен на договор, сключен поради нелоялна търговска практика.

31 От член 3, параграф 2 от Директива 2005/29 обаче следва, че установяването на нелоялния характер на дадена търговска практика не засяга пряко действителността на договора. Освен това от член 13 от тази директива следва, че предвидените от държавите членки санкции за нарушения на разпоредбите на националното право, с които тя се транспонира, трябва да бъдат ефективни, съразмерни и разубеждаващи. Ето защо тези санкции трябва да се определят, като се вземе предвид правилото за отграничаване, посочено в член 3, параграф 2 от посочената директива.

32 Според запитващата юрисдикция Директива 2005/29 не може да служи като основание за установяване на недействителността на договор. От това следва, че разпоредба от националното право, която транспонира тази директива и предвижда обявяване за недействителен на договор, сключен поради нелоялна търговска практика, представлява несъразмерна санкция. Едва с Директива 2019/2161 законодателят на Съюза предвижда по изключение възможността да се иска разваляне на така сключен договор, като след влизането в сила на член 12, параграф 1, точка 4 от Закона срещу нелоялните търговски практики въвежда в Директива 2005/29 нов член 11а.

33 Четвърто, в случай че Директива 2005/29 не допуска нелоялна търговска практика да бъде санкционирана с обявяване на договора за недействителен, какъвто е случаят в полското право, запитващата юрисдикция иска да установи дали член 5 от Директива 93/13 е подходящо правно основание, за да се иска такава недействителност.

34 В това отношение според запитващата юрисдикция използването на неразбираем и неясен типов застрахователен договор, който не позволява на потребителя да разбере съществени характеристики на предлагания на пазара продукт, нито разпределението и степента на свързания с него инвестиционен риск, нарушава задължението за съставяне на договорните клаузи на ясен и разбираем език, установено в член 5 от Директива 93/13.

Констатирането на такива обстоятелства би позволило на националните съдилища, при определени условия, да обявяват за недействителни някои клаузи на такъв вид договор поради тяхната неравноправност по смисъла на член 3, параграф 1 от тази директива.

35 При тези условия Sąd Rejonowy dla Warszawy-Woli w Warszawie (Районен съд Варшава-Вола, Варшава, Полша) решава да спре производството и да постави на Съда следните преюдициални въпроси:

„1) Трябва ли член 3, параграф 1 във връзка с член 2, буква г) от [Директива 2005/29] да се тълкува в смисъл, че съсредоточава значението на понятието за нелоялна търговска практика само около обстоятелствата, свързани със сключването на договор и с представянето на продукт на потребителя, или пък в обхвата на Директивата и следователно на понятието за нелоялна търговска практика попада и изготвен от търговец, създател на продукта, заблуждаващ типов договор, който служи за основа на предложението за продажба, изготвено от друг търговец, и следователно значението на понятието не е непосредствено свързано с пускането на продукта на пазара?

2) При утвърдителен отговор на първия въпрос, кой следва да се приеме за отговорен за нелоялна търговска практика на основание Директива 2005/29 — търговецът, който отговаря за изготвянето на заблуждаващ типов договор, или търговецът, който въз основа на такъв типов договор представя продукт на потребителя и носи пряка отговорност за пускането на продукта на пазара, или пък следва да се приеме, че на основание Директива 2005/29 отговорност носят и двамата търговци?

3) Допуска ли член 3, параграф 2 от Директива 2005/29 национална правна уредба (тълкуване на националното право), която дава на потребителя правото да поиска от националния съд да унищожи договор, сключен с търговец, с възстановяване на насрещните престации, когато волеизявлението на потребителя за сключване на договора е направено под въздействието на нелоялна практика на търговеца?

4) При отрицателен отговор на третия въпрос, трябва ли да се приеме, че Директива 93/13 е надлежното правно основание за преценка на действията на търговеца, изразяващи се в използването на неразбираем и неясен типов договор в правоотношението с потребител, и трябва ли с оглед на това изискването договорните условия да се съставят на прост и разбираем език, въведено с член 5 от Директива 93/13, да се тълкува в смисъл, че в договорите за застраховка, свързани с инвестиционен фонд, сключвани с потребители, отговаря на това изискване неиндивидиуално договорена клауза, която не определя пряко степента на инвестиционния риск през времетраенето на застрахователния договор, а само информира за възможна загуба на част от платената първоначална и текущите вноски, в случай на отказ от застраховката преди изтичане на срока на застрахователно покритие?“.

Производството пред Съда

36 С решение на председателя на Съда от 28 декември 2021 г. производството по настоящото дело е спряно на основание член 55, параграф 1, буква б) от Процедурния правилник на Съда до постановяване на решението по съединени дела C-143/20 и C-213/20, A и др. (Застрахователни договори „unit-linked“).

37 С акт на председателя на Съда от 25 февруари 2022 г., решение от 24 февруари 2022 г., A и др. (Застрахователни договори „unit-linked“) (C-143/20 и C-213/20, EU:C:2022:118), е връчено на запитващата юрисдикция, за да уточни дали поддържа преюдициалното си запитване.

38 С електронно писмо от 6 май 2022 г. тази юрисдикция уведомява Съда, че поддържа запитването. Вследствие на това е взето решение за възобновяване на производството по настоящото дело.

По допустимостта на преюдициалното запитване

39 TUŻ изразява съмнения относно допустимостта на преюдициалното запитване, като изтъква, че за разрешаването на спора по главното производство не е необходим отговор на поставените въпроси. Всъщност, от една страна, на 25 ноември 2020 г. TUŻ е признало и платило по сметка на K. D. размера на искането от нея вземане, така че спорът по главното производство е станал безпредметен. От друга страна, практиката на Съда и на националните юрисдикции вече е дала отговор на посочените въпроси.

40 Що се отнася, от една страна, до обстоятелството, че практиката на Съда вече е дала отговор на въпросите на запитващата юрисдикция, е достатъчно да се припомни, че независимо от наличието на практика на Съда, която разрешава разглеждания правен въпрос, националните юрисдикции запазват пълна свобода да сезират Съда, ако считат това за уместно, без това дали разпоредбите, чието тълкуване е поискано, вече са били тълкувани от Съда, да води до отпадане на компетентността на Съда да се произнесе отново (решение от 6 ноември 2018 г., Bauer и Willmeroth, C-569/16 и C-570/16, EU:C:2018:871, т. 21 и 22).

41 Що се отнася, от друга страна, до наличието на спор в главното производство, вярно е, че видно от самия текст на член 267 ДФЕС, отправеното преюдициално запитване трябва да е „необходимо“, за да може запитващата юрисдикция да постанови „[своето] решение“ по образуваното пред нея дело. Така преюдициалното производство по-специално предполага пред националните юрисдикции да е висящ действителен спор, по който те трябва да се произнесат с решение, в което да вземат предвид решението по преюдициалното запитване (вж. в този смисъл решение от 24 февруари 2022 г., TGSS (Безработица на домашните помощници), C-389/20, EU:C:2022:120, т. 25 и цитираната съдебна практика).

42 В рамките на сътрудничеството между Съда и националните юрисдикции, въведено с член 267 ДФЕС, обаче само националният съд, който е сезиран със спора и трябва да поеме отговорността за последващото му съдебно решаване, може да прецени — предвид особеностите на делото — както необходимостта от преюдициално решение, за да може да се произнесе, така и релевантността на въпросите, които поставя на Съда. Следователно, щом като отправените въпроси се отнасят до тълкуването на правото на Съюза, Съдът по принцип е длъжен да се произнесе (решение от 24 февруари 2022 г., TGSS (Безработица на домашните помощници), C-389/20, EU:C:2022:120, т. 23 и цитираната съдебна практика).

43 Оттук следва, че въпросите, които се отнасят до правото на Съюза, по презумпция са релевантни. Съдът може да откаже да се произнесе по отправеното от национална юрисдикция преюдициално запитване само когато е съвсем очевидно, че искането тълкуване на правото на Съюза няма никаква връзка с действителността или с предмета на

спора в главното производство, когато проблемът е от хипотетично естество или когато Съдът не разполага с необходимите данни от фактическа и правна страна, за да бъде полезен с отговора на поставените му въпроси (решение от 24 февруари 2022 г., TGSS (Безработица на домашните помощници), C-389/20, EU:C:2022:120, т. 24 и цитираната съдебна практика).

44 В случая, запитана в това отношение от Съда, запитващата юрисдикция посочва, че делото по главното производство все още е висящо, че искът на ищцата не е бил оттеглен и счита, че не следва да прекрати това дело, тъй като TUŻ признава вземането, за да предизвика приключване на производството пред нея и да попречи на Съда да се произнесе.

45 Съдът обаче вече е постановил, че уведомление от запитващата юрисдикция, че делото по главното производство все още е висящо, обвързва Съда и по принцип не може да се оспорва от страните в главното производство (вж. в този смисъл решения от 27 февруари 2014 г., Pohotovosť, C-470/12, EU:C:2014:101, т. 30, и от 18 ноември 2020 г., DelayFix, C-519/19, EU:C:2020:933, т. 33).

46 Освен това, тъй като нито от преписката, с която разполага Съдът, нито от отговора на запитващата юрисдикция относно поддържането на преюдициалното ѝ запитване следва, че ищцата в главното производство оттегля иска си или исканията ѝ са изцяло удовлетворени, така че спорът е останал без предмет, не е очевидно, че описаният в преюдициалното запитване проблем е станал хипотетичен, поради което отговорът на поставените въпроси все още изглежда необходим за разрешаването на посочения спор (вж. в този смисъл решение от 8 декември 2022 г., Caisse régionale de Crédit mutuel de Loire-Atlantique et du Centre Ouest, C-600/21, EU:C:2022:970, т. 25).

47 При тези условия преюдициалното запитване следва да се приеме за допустимо.

По преюдициалните въпроси

По първия и втория въпрос

48 Съгласно постоянната съдебна практика в рамките на въведеното с член 267 ДФЕС производство за сътрудничество между националните юрисдикции и Съда задачата на последния е да даде на националния съд полезен отговор, който да му позволи да реши спора, с който е сезиран. С оглед на това при необходимост Съдът може да преформулира въпросите, които са му зададени. Освен това може да се наложи Съдът да вземе предвид норми от правото на Съюза, които националният съд не е посочил във въпросите си (решение от 15 юли 2021 г., Ministrstvo za obrambo, C-742/19, EU:C:2021:597, т. 31).

49 Следва също да се припомни, че както Съдът многократно е постановявал основанието за отправяне на преюдициално запитване е не формулирането на консултативни становища по общи или хипотетични въпроси, а необходимостта от отговор за ефективното решаване на даден правен спор (решение от 15 юни 2021 г., Facebook Ireland и др., C-645/19, EU:C:2021:483, т. 116 и цитираната съдебна практика).

50 В случая от изложението на фактите в точка 23 от настоящото решение следва, че спорът в главното производство се отнася по-специално до наличието на твърдяна нелоялна търговска практика, състояща се в това застрахователно предприятие да изготви по неясен

и неточен начин договор за групова застраховка unit-linked, така че потребителят, който се присъединява към този договор, по предложение на друго подписало посочения договор предприятие, не е в състояние да разбере естеството и структурирането на предлагания застрахователен продукт и свързаните с него рискове.

51 При тези условия с първия и втория си въпрос, които следва да се разгледат заедно, запитващата юрисдикция по същество иска да се установи дали член 3, параграф 1 от Директива 2005/29 трябва да се тълкува в смисъл, че изготвянето от застрахователно предприятие на договор за групова застраховка unit-linked, който не позволява на потребител, присъединяващ се към този договор по предложение на друго предприятие, титуляр на полицата, да разбере естеството и структурирането на предлагания застрахователен продукт и свързаните с него рискове, представлява „нелоялна търговска практика“ по смисъла на тази разпоредба. При утвърдителен отговор посочената юрисдикция иска да се установи и дали за тази нелоялна търговска практика трябва да носят отговорност застрахователното предприятие, титулярят на полицата, или двамата търговци заедно.

52 Съгласно член 3, параграф 1 от Директива 2005/29 тя се прилага по отношение на нелоялни търговски практики по смисъла на член 5 от тази директива от страна на търговците към потребителите, преди, по време на и след търговска сделка във връзка със стока. Съгласно член 5, параграф 4 от посочената директива нелоялни са търговските практики, които са заблуждаващи по смисъла на членове 6 и 7 или агресивни по смисъла на членове 8 и 9 от нея.

53 Що се отнася, на първо място, до квалифицирането на съставянето от застрахователно предприятие на договор за групова застраховка unit-linked като „търговска практика“ по смисъла на Директива 2005/29, първо, следва да се припомни, че понятието „търговска практика“ в член 2, буква г) от тази директива е формулирано изключително общо, тъй като посочените практики трябва да имат, от една страна, търговски характер, т.е. да се прилагат от търговци, и от друга страна, да бъдат пряко свързани с рекламирането, продажбата или доставката на стока до потребители. В това отношение Съдът пояснява, от една страна, че изразът „пряко свързан с продажбата на стока“ обхваща по-специално всяка мярка, предприета във връзка със сключването на договор, като освен това понятието „продукт“ по смисъла на член 2, буква в) от посочената директива се отнася до всички стоки или услуги. От друга страна, от член 2, буква б) от същата директива следва, че понятието „търговец“ се отнася до „всяко физическо или юридическо лице“, когато то упражнява платена дейност и доколкото търговската практика попада сред дейностите, които лицето извършва по занятие, включително когато тази практика се прилага от друго предприятие, действащо от името и/или за сметка на това лице (вж. в този смисъл решение от 24 февруари 2022 г., A и др. (Застрахователни договори „unit-linked“), C-143/20 и C-213/20, EU:C:2022:118, т. 129 и цитираната съдебна практика).

54 Що се отнася, на второ място, до приложимостта на такова понятие към действията на застрахователно предприятие във връзка с присъединяването на потребители към договор за групова застраховка unit-linked, Съдът вече е постановил, най-напред, че декларацията, с която потребител се присъединява към такъв договор, сключен между застрахователно предприятие и титуляря на полицата, води до сключването на индивидуален застрахователен договор между това застрахователно предприятие и потребителя. Като предлага на посочения потребител да се присъедини към посочения договор за групова застраховка, титулярят на полицата от своя страна упражнява срещу заплащане дейност по

застрахователно посредничество по смисъла на Директива 2002/92/ЕО на Европейския парламент и на Съвета от 9 декември 2002 година относно застрахователното посредничество (ОВ L 9, 2003 г., стр. 3; Специално издание на български език, 2007 г., глава 6, том 4, стр. 246) (вж. в този смисъл решение от 24 февруари 2022 г., A и др. (Застрахователни договори „unit-linked“), C-143/20 и C-213/20, EU:C:2022:118, т. 81, 87 и 88).

55 По-нататък, това означава, че потребителят, който възнамерява да се присъедини към такъв договор за групова застраховка unit-linked, получава информацията, която член 36, параграф 1 от Директива 2002/83 изисква да бъде предоставена на титуляря на полица преди да бъде сключен застрахователният договор (наричана по-нататък „договорната информация“) (вж. в този смисъл решение от 24 февруари 2022 г., A и др. (Застрахователни договори „unit-linked“), C-143/20 и C-213/20, EU:C:2022:118, т. 82).

56 В това отношение Съдът приема, че след като в случай на договор за групова застраховка unit-linked, застрахователният продукт съдържа инвестиционен елемент, който е неразделно свързан с този продукт, тази договорна информация трябва по-специално да съдържа указания за съществените характеристики на основните активи на договора за групова застраховка unit-linked. Тези указания трябва да съдържат ясно, точно и разбираемо описание на икономическото и правното естество на тези основни активи, включително на общите принципи, които уреждат тяхната доходност, както и ясна, точна и разбираема информация за структурните рискове, които са свързани с тези основни активи, а именно рисковете, присъщи на тяхното естество и в състояние пряко да засегнат правата и задълженията, произтичащи от застрахователното правоотношение, каквито са рисковете, свързани с обезценяването на дяловете на инвестиционния фонд, с който е свързан посоченият договор, или кредитният риск на емитента на финансовите инструменти, от които се състоят самите основни активи. От друга страна, указанията не трябва непременно да съдържат подробно и изчерпателно описание на естеството и обхвата на всички инвестиционни рискове, които са свързани с основните активи на договора за групова застраховка unit-linked, каквито са рисковете, произтичащи от особеностите на съставляващите ги различни финансови инструменти или техническите условия за изчисляване на стойността на индекса, на който се основава плащането на тези финансови инструменти, нито същата информация като тази, която емитентът на посочените финансови инструменти е задължен в качеството си на доставчик на инвестиционни услуги да предостави на своите клиенти (вж. в този смисъл решение от 24 февруари 2022 г., A и др. (Застрахователни договори „unit-linked“), C-143/20 и C-213/20, EU:C:2022:118, т. 97 и 102—105).

57 Накрая, застрахователното предприятие трябва да предостави договорната информация на предприятието, титуляр на полицата, като я изготви по ясен, точен и разбираем за потребителите начин, за да им бъде впоследствие предоставена в процедурата по присъединяване към договора за групова застраховка unit-linked. Предприятието, титуляр на полицата, действащо като застрахователен посредник, трябва от своя страна да предостави тази договорна информация на всеки потребител преди присъединяването му към този договор, заедно с други уточнения, евентуално необходими с оглед на неговите изисквания и нужди. Тези уточнения трябва да са съобразени със сложността на договора и да са формулирани ясно и точно и по разбираем за потребителя начин (вж. в този смисъл решение от 24 февруари 2022 г., A и др. (Застрахователни договори „unit-linked“), C-143/20 и C-213/20, EU:C:2022:118, т. 89—91).

58 Съдът освен това уточнява, че предоставянето на договорната информация на потребителя, който възнамерява да се присъедини към договора за групова застраховка unit-linked, може да се извърши чрез съставен от застрахователното предприятие типов договор, при условие че той се предаде от предприятието, титуляр на полицата, на потребителя преди неговото присъединяване своевременно, така че да може да направи информиран избор на застрахователния продукт, който е най-подходящ за неговите нужди (вж. в този смисъл решение от 24 февруари 2022 г., A и др. (Застрахователни договори „unit-linked“), C-143/20 и C-213/20, EU:C:2022:118, т. 118).

59 Въз основа на съображенията, обобщени в точки 53—58 от настоящото решение, в решение от 24 февруари 2022 г., A и др. (Застрахователни договори „unit-linked“) (C-143/20 и C-213/20, EU:C:2022:118, т. 130), Съдът приема, че съобщаването на договорната информация преди присъединяването на потребител към договор за групова застраховка unit-linked, от една страна, трябва да се направи от застрахователното предприятие и от предприятието, титуляр на полицата, което действа като застрахователен посредник, и се вписва в рамките на дейностите, които тези предприятия извършват по занятие, и от друга страна, е пряко свързано със сключването от потребителя на застрахователен договор по смисъла на Директива 2002/83, така че това съобщаване представлява „търговска практика“ по смисъла на Директива 2005/29.

60 След като, както в настоящия случай, посоченото съобщаване е под формата на типов договор, който служи за основа на предложението за присъединяване към договора за групова застраховка unit-linked, предложено от предприятието, титуляр на полицата, съставянето на този типов договор от застрахователното предприятие попада и в обхвата на понятието „търговска практика“ по смисъла на Директива 2005/29.

61 Що се отнася, на второ място, до нелоялния характер на търговска практика, която се състои в това застрахователно предприятие да изготви по неясен и неточен начин договор за групова застраховка unit-linked, което не позволява на потребителя, който по предложение на предприятие, титуляр на полицата, се присъединява към този договор, да разбере естеството и структурирането на предлагания застрахователен продукт и свързаните с него рискове, следва да се припомни, че съгласно член 7, параграф 1 от Директива 2005/29 дадена търговска практика се счита за заблуждаваща и поради това представлява нелоялна търговска практика по смисъла на член 5, параграф 4, когато, разгледана в своя фактически контекст и отчитайки всички характеристики и обстоятелства, както и ограниченията на използваното средство за комуникация, са изпълнени две условия. От една страна, тази практика трябва да се състои в това да е пропусната съществена информация, необходима на средния потребител с оглед на контекста, за да вземе информирано решение за сключване на сделка. От друга страна, търговската практика трябва да подтиква или да е възможно да подтикне средния потребител да вземе решение за сделка, което в противен случай не би взел (решение от 24 февруари 2022 г., A и др. (Застрахователни договори „unit-linked“), C-143/20 и C-213/20, EU:C:2022:118, т. 131).

62 Освен това съгласно член 7, параграф 2 от същата директива, когато е изпълнено посоченото в предходната точка второ условие, търговската практика се счита още и за заблуждаващо бездействие, ако търговецът укрива или предоставя такава съществена информация по неясен, неразбираем, двусмислен или несвоевременен начин (решение от 24 февруари 2022 г., A и др. (Застрахователни договори „unit-linked“), C-143/20 и C-213/20, EU:C:2022:118, т. 132).

63 В това отношение Съдът, от една страна, констатира, че договорната информация, посочена в точка 56 от настоящото решение, представлява съществена информация по смисъла на член 7 от Директива 2005/29 (решение от 24 февруари 2022 г., A и др. (Застрахователни договори „unit-linked“), C-143/20 и C-213/20, EU:C:2022:118, т. 133).

64 От друга страна, с оглед на ключовото значение на съобщаването на посочената в точка 56 договорна информация, за да позволи на потребителя, който възнамерява да се присъедини към договор за групова застраховка unit-linked, да направи информиран избор на най-подходящия за неговите нужди застрахователен продукт, Съдът приема, че непредоставянето на тази информация, нейното укриване или нейното предоставяне по неясен, неразбираем, двусмислен или несвоевременен начин би могло да доведе потребителя до решение за сключването на сделка, която иначе не би взел (решение от 24 февруари 2022 г., A и др. (Застрахователни договори „unit-linked“), C-143/20 и C-213/20, EU:C:2022:118, т. 134).

65 Оттук Съдът стига до извода, че непредоставянето на посочената договорна информация на потребителя, който възнамерява да се присъедини към договор за групова застраховка unit-linked, може да представлява нелоялна търговска практика по смисъла на член 5, параграф 4 от Директива 2005/29, и по-специално да се квалифицира като заблуждаващо бездействие по смисъла на член 7 от тази директива (решение от 24 февруари 2022 г., A и др. (Застрахователни договори „unit-linked“), C-143/20 и C-213/20, EU:C:2022:118, т. 135).

66 Така, когато, от една страна, договорната информация е предоставена на потребителя, който възнамерява да се присъедини към този договор, чрез съставен от застрахователното предприятие типов договор, и от друга страна, този типов договор не предоставя, укрива или предоставя по неясен, неразбираем или двусмислен начин посочената в точка 56 от настоящото решение договорна информация, така че да не позволи на потребителя да разбере естеството и структурирането на предлагания застрахователен продукт и свързаните с него рискове, и следователно да направи съответен информиран избор на най-подходящия за неговите нужди застрахователен продукт, тази търговска практика може да се квалифицира като заблуждаващо бездействие по смисъла на член 7 от Директива 2005/29, и следователно представлява съгласно член 5, параграф 4 от тази директива нелоялна търговска практика.

67 От изложеното по-горе следва, освен ако не се установи друго при проверките, които националните съдилища трябва да извършат относно това дали са изпълнени посочените в предходната точка от настоящото решение условия, че изготвянето от застрахователно предприятие на договор за групова застраховка unit-linked, който не позволява на потребителя да разбере естеството и структурирането на предлагания застрахователен продукт и свързаните с него рискове, може да представлява „нелоялна търговска практика“ по смисъла на член 3, параграф 1 от Директива 2005/29.

68 Що се отнася, на трето и последно място, до възлагането на отговорността за такава нелоялна търговска практика на застрахователното предприятие, на предприятието, титуляр на полицата, или на тези двама търговци, Съдът вече е постановил, че от гледна точка на дефиницията за „търговец“, съдържаща се в член 2, буква б) от Директива 2005/29, припомнена в точка 53 от настоящото решение, тази директива може да намери приложение в положение, в което търговските практики на един оператор се прилагат от друго дружество, което действа от името и/или за сметка на този оператор, така че разпоредбите на тази директива при определени положения биха могли да бъдат

противопоставени както на оператора, така и на дружеството, когато и двамата отговарят на определението за „търговец“ (решение от 17 октомври 2013 г., RLvS, C-391/12, EU:C:2013:669, т. 38).

69 В случая, по-специално от посочените в точки 54, 57 и 59 от настоящото решение съображения следва, че, от една страна, в контекста на процеса на присъединяване на потребителите към договор за групова застраховка unit-linked, както застрахователното предприятие, така и предприятието, титуляр на полицата, отговарят на определението за търговец по смисъла на Директива 2005/29. От друга страна, тези търговци, и двамата поотделно са отговорни за доброто изпълнение на задължението за предоставяне на преддоговорна информация, посочено в член 36, параграф 1 от Директива 2002/83 в полза на потребителя, който се присъединява към договора за групова застраховка unit-linked, за частта от това задължение, която те трябва да изпълнят.

70 Така, когато нелоялната търговска практика се състои в това, че застрахователното предприятие е съставило по заблуждаващ начин договора за групова застраховка unit-linked, предоставян на потребителя своевременно преди присъединяването му към този договор, това предприятие по принцип трябва да носи отговорност за такава практика.

71 Това не засяга евентуалната отговорност на предприятието, титуляр на полицата, въз основа на други нелоялни търговски практики, пряко свързани с процедурата по присъединяване на потребителя към договора за групова застраховка unit-linked, като тези, които могат да се състоят в това, че не е предоставило специфичната информация по смисъла на точка 57 от настоящото решение, по-специално относно финансовите аспекти на инвестицията в застрахователния продукт и свързаните с нея рискове, които това предприятие като застрахователен посредник по смисъла на Директива 2002/92 е длъжно да предостави на потребителя, или в това, че не е спазило срока за предаване на договора за групова застраховка unit-linked на потребителя по смисъла на точка 58 от настоящото решение.

72 С оглед на всички изложени по-горе съображения на първия и втория въпрос следва да се отговори, че член 3, параграф 1 от Директива 2005/29 трябва да се тълкува в смисъл, че изготвянето от застрахователно предприятие на договор за групова застраховка unit-linked, който не позволява на потребителя, присъединяващ се към този договор по предложение на друго предприятие, титуляр на полицата, да разбере естеството и структурирането на предлагания застрахователен продукт и свързаните с него рискове, може да представлява „нелоялна търговска практика“ по смисъла на тази разпоредба и застрахователното предприятие трябва да отговаря за тази нелоялна търговска практика.

По третия въпрос

73 От акта за преюдициално запитване, както е обобщен в точки 30—32 от настоящото решение, следва, че с третия си въпрос запитващата юрисдикция иска по същество да се установи дали като се има предвид член 3, параграф 2 от Директива 2005/29, от който следва, че установяването на нелоялния характер на дадена търговска практика не засяга пряко действителността на договора, тълкуване на полското право, според което то предоставя на потребителя правото да иска обявяването на недействителността на договор, сключен поради нелоялна търговска практика, може да се счита за съразмерна санкция по смисъла на член 13 от тази директива.

74 В съответствие със съдебната практика, припомнена в точка 48 от настоящото решение, следва да се приеме, че с този въпрос запитващата юрисдикция иска по същество да се установи дали член 3, параграф 2 във връзка с член 13 от Директива 2005/29 трябва да се тълкува в смисъл, че не допуска тълкуване на националното право, според което това право предоставя на потребителя, сключил договор поради нелоялна търговска практика, правото да иска обявяването на този договор за недействителен.

75 За да се отговори на посочения въпрос, най-напред следва да се определи дали член 3, параграф 2 от тази директива допуска държавите членки да предоставят на потребителите такова право като санкция за наличието на нелоялна търговска практика, а след това, ако отговорът е утвърдителен, дали обявяването на договора за недействителен може да се счита за ефективна, съразмерна и разубеждаваща санкция по смисъла на член 13 от посочената директива.

76 Що се отнася, на първо място, до тълкуването на член 3, параграф 2 от същата директива, следва да се припомни, че съгласно постоянната съдебна практика, за да се тълкува дадена разпоредба от правото на Съюза, трябва да се вземе предвид не само нейният текст, но и контекстът ѝ, както и целите, преследвани от правната уредба, от която тя е част (решение от 26 април 2022 г., Landespolizeidirektion Steiermark (Максимална продължителност на граничния контрол на вътрешните граници), C-368/20 и C-369/20, EU:C:2022:298, т. 56).

77 Що се отнася, първо, до текста на тази разпоредба, от самият текст следва, че при липсата на хармонизация на общите аспекти на договорното право на равнището на Европейския съюз, сключването и валидността на договорите се уреждат от националното право (вж. в този смисъл решение от 3 февруари 2021 г., Stichting Waternet, C-922/19, EU:C:2021:91, т. 42 и 45).

78 Второ, що се отнася до контекста, в който се вписва посочената разпоредба, от една страна, съображение 9 от Директива 2005/29 ясно посочва, че тя се прилага, без да накърнява не само националното законодателство в областта на облигационното право, но и индивидуалното право на иск на лицата увредени от нелоялни търговски практики.

79 От друга страна, Съдът е постановил, че посочената директива се ограничава до това да предвиди в член 5, параграф 1, че нелоялните търговски практики „се забраняват“ и че при това положение тя предоставя на държавите членки право на преценка при избора на национални мерки за борба с тези практики съгласно членове 11 и 13 от същата директива, при условие че тези мерки са адекватни и ефикасни, а предвидените в това отношение санкции са ефективни, съразмерни и разубеждаващи (вж. в този смисъл решение от 19 септември 2018 г., Bankia, C-109/17, EU:C:2018:735, т. 31 и цитираната съдебна практика).

80 Съдът уточнява, че макар член 11 от същата директива да се ограничава до това да изисква от държавите членки да осигуряват достатъчни и резултатни средства за борба срещу посочените практики, такива средства все пак могат да бъдат искове срещу тези практики и целта на този иск да е преустановяването им (вж. в този смисъл решение от 19 септември 2018 г., Bankia, C-109/17, EU:C:2018:735, т. 42).

81 Трето, що се отнася до целта на Директива 2005/29, тя има за цел да постигне високо равнище на защита на потребителите и с оглед на това да гарантира, че борбата срещу нелоялните търговски практики е ефикасна, в интерес на потребителите (вж. в този смисъл решение от 16 април 2015 г., UPC Magyarország, C-388/13, EU:C:2015:225, т. 32 и 51).

82 Ето защо от буквалното, систематичното и телеологичното тълкуване на член 3, параграф 2 от Директива 2005/29 следва, че тази разпоредба допуска държавите членки да предоставят на потребителя, сключил договор поради нелоялна търговска практика, правото да поиска обявяването на този договор за недействителен, при условие че подобна санкция е ефективна, съразмерна и разубеждаваща по смисъла на член 13 от тази директива.

83 Това тълкуване не се опровергава от обстоятелството, че Директива 2019/2161 въвежда нов член 11а в Директива 2005/29, който предвижда в параграф 1, че „потребители, пострадали от нелоялни търговски практики, имат достъп до пропорционални и ефективни правни средства за защита, включително обезщетение за претърпени от потребителя вреди, и когато е уместно — […] прекратяване на договора“, като в параграф 2 уточнява, че „тези правни средства за защита не засягат прилагането на други такива, предоставени на потребителите съгласно […] националното право“.

84 Всъщност, освен че срокът за транспониране на Директива 2019/2161 е изтекъл на 28 ноември 2021 г., поради което този член 11а е ирелевантен за тълкуването на член 3, параграф 2 и на член 13 от Директива 2005/29 по настоящото дело, включването му в Директива 2005/29 във всички случаи само потвърждава, че държавите членки са могли и могат да предвидят други способи за защита в полза на пострадали от нелоялни търговски практики потребители, сред които тези, които предвиждат правото на потребителя да иска обявяване на сключен поради подобна практика договор за недействителен.

85 На второ място, що се отнася до ефективния, съразмерен и разубеждаващ характер на санкцията по смисъла на член 13 от тази директива, изразяващ се в обявяването на договора за недействителен, Съдът подчертава, от една страна, че само националните юрисдикции трябва да преценят, като вземат предвид съвкупността от обстоятелства по делата, с които са сезирани, дали предвиденият от държавите членки съгласно припомнена в точка 79 от настоящото решение съдебната практика режим на санкции спрямо търговците, които прибягват до нелоялни търговски практики, съответства на изискванията на посочената директива, и по-конкретно на принципа на пропорционалност (вж. в този смисъл решение от 16 април 2015 г., UPC Magyarország, C-388/13, EU:C:2015:225, т. 58 и 59, и по аналогия решение от 5 март 2020 г., OPR-Finance, C-679/18, EU:C:2020:167, т. 27).

86 От друга страна, с цел да направи уточнения, от които националните съдилища да се ръководят при осъществяването на такава преценка, Съдът приема, че недействителността на договора, по принцип е санкция, която отговаря на въведените в аналогична на член 13 от Директива 2005/29 разпоредба изисквания за ефективност, пропорционалност и възпиране на санкциите (в този смисъл решение от 5 март 2020 г., OPR-Finance, C-679/18, EU:C:2020:167, т. 25, 26, 29 и 30 и цитираната съдебна практика).

87 В този контекст следва също да се припомни, че що се отнася до търговските практики, свързани с присъединяването на потребителите към договори за групова застраховка unit-linked като разглежданите в главното производство, Съдът е постановил, че макар член 36, параграф 1 от Директива 2002/83 да не изисква неправилното изпълнение на задължението за предоставяне на преддоговорна информация да води до недействителност на договор за групова застраховка unit-linked или декларацията за присъединяване към него, националните съдилища все пак са длъжни да преценят — предвид ключовото значение, което посочената в точка 56 от настоящото решение договорна информация има за формиране на волеизявлението на потребителя да се

присъедини към този договор — дали неправилното изпълнение на задължението за предоставяне на информация би могло да опорочи съгласието на последния за обвързване с договора (вж. в този смисъл решение от 24 февруари 2022 г. A и др. (Застрахователни договори „unit-linked“), C-143/20 и C-213/20, EU:C:2022:118, т. 125 и 126).

88 При тези условия правото на потребителя да иска обявяване на недействителност на договор, сключен поради нелоялна търговска практика, състояща се в съставянето на договор за групова застраховка unit-linked, който не позволява на този потребител да разбере естеството и структурирането на застрахователния продукт и свързаните с него рискове, изглежда като ефективна, съразмерна и разубеждаваща санкция по смисъла на член 13 от Директива 2005/29, което при всички положения запитващата юрисдикция следва да провери с оглед на всички релевантни обстоятелства по случая.

89 С оглед на всички изложени по-горе съображения на третия въпрос следва да се отговори, че член 3, параграф 2 във връзка с член 13 от Директива 2005/29 трябва да се тълкува в смисъл, че допуска тълкуване на националното право, според което това право предоставя на потребителя, сключил договор поради нелоялна търговска практика на търговец, правото да иска обявяването на този договор за недействителен.

По четвъртия въпрос

90 Четвъртият въпрос се поставя само в случай на отрицателен отговор на третия въпрос. Предвид отговора на третия въпрос, на него не следва да се отговаря.

По съдебните разноски

91 С оглед на обстоятелството, че за страните в главното производство настоящото дело представлява отклонение от обичайния ход на производството пред запитващата юрисдикция, последната следва да се произнесе по съдебните разноски. Разходите, направени за представяне на становища пред Съда, различни от тези на посочените страни, не подлежат на възстановяване.

По изложените съображения Съдът (девети състав) реши:

1) **Член 3, параграф 1 от Директива 2005/29/ЕО на Европейския парламент и на Съвета от 11 май 2005 година относно нелоялни търговски практики от страна на търговци към потребители на вътрешния пазар и изменение на Директива 84/450/ЕИО на Съвета, Директиви 97/7/ЕО, 98/27/ЕО и 2002/65/ЕО на Европейския парламент и на Съвета, и Регламент (ЕО) № 2006/2004 на Европейския парламент и на Съвета („Директива за нелоялни търговски практики“)**

   трябва да се тълкува в смисъл, че:

   изготвянето от застрахователно предприятие на договор за групова застраховка „Живот“, свързан с дялове в инвестиционен фонд, който не позволява на потребителя, присъединяващ се към този договор по предложение на друго предприятие, титуляр на полицата, да разбере естеството и структурирането на предлагания застрахователен продукт и свързаните с него рискове, може да представлява „нелоялна търговска практика“ по смисъла на тази разпоредба, и

застрахователното предприятие трябва да отговаря за тази нелоялна търговска практика.

2) Член 3, параграф 2 във връзка с член 13 от Директива 2005/29

трябва да се тълкува в смисъл, че:

допуска тълкуване на националното право, според което това право предоставя на потребителя, сключил договор поради нелоялна търговска практика на търговец, правото да иска обявяването на този договор за недействителен.

Подписи